pagini bucovinene

ANUL VI nr. 10 (70)

OCTOMBRIE

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

Dimensiuni sociale ale artei

Congresul educației politice și culturii socialiste, amplu cadru democratic de afirmare a potențialității creatoare a culturii și artei socialiste, a reiterat comandamentele majore sociale, etice și morale ale dezvoltării noastre spirituale, în consens cu dinamica dezvoltării forțelor de producție, cu obiectivele strategice ale ascensiunii spre comunism, stabilite de Congresul al XIII-lea al Partidului Comunist Român.

Secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceausescu, în memorabila cuvîntare rostită la deschiderea congresului, document de fertilă emulație creatoare, a subliniat propensiunea socială a actului creator și iradiator de cultură: „Oamenii de artă, de cultură, din toate domeniile, trebuie să se angajeze ferm și să creeze cu poporul și pentru popor, să se inspire din izvorul veșnic viu al națiunii noastre, din creația și din felul de a fi al poporului nostru. Numai o asemenea cultură, o asemenea activitate literar-artistică, de toate genurile, inspirată din munca și viața poporului va avea, într-adevăr, o contribuție uriașă la întreaga operă de transformare a societății, de formare a omului nou, cu un înalt spirit revoluționar, constructor conștient al socialismului și comunismului în Romania“. Idei de o generoasă cuprindere a umanului ca pivot central al actului creator pus în slujba dezvoltării armonioase a omului și cetățeanului unei societăți care tinde spre o edificare spirituală de o aleasă ținută etică și estetică. Arta ca esență a existenței sociale capătă dimensiuni de masă cînd reflectă viața ca pe un summum de aspirații materiale și spirituale, operînd cu criterii valorice ferme, inconfundabile. Valoarea este certificatul ei de garanție pentru o difuziune plenară în rîndul „consumatorilor“, oameni ai muncii de la orașe și sate.

Festivalul național „Cîntarea României“ dimensionează global comandamentele sociale ale artei în societatea socialistă multilateral dezvoltată. „Avem marea obligație — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — să dezvoltăm larg și să perfecționăm continuu activitatea Festivalului național „Cîntarea României“, să asigurăm, în toate unitățile economico-sociale, în toate orașele și cartierele orașelor, în toate comunele, dezvoltarea tot mai puternică a formațiilor cultural-artistice, a acțiunii de creație în toate domeniile, care prin întreaga lor activitate să aibă un rol tot mai important în formarea omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară, al societății socialiste românești“.

Forța emulativă a acestei vaste „competiții“ care valorifică sensibilitatea, gusturile, pasiunile și aptitudinile artistice ale oamenilor este probată elocvent, prin cifre și fapte. Fundamentul trainic al artei cu extensie de masă îl constituie comoara nepieritoare a creației populare românești, „izvor nesecat și pururea nemuritor“.

Arta populară românească de o aleasă expresie artistică se cere însă a fi valorificată la aceleași cote valorice, altfel apar cu ostentație fenomenele festivismului, kitsch-ului. Profundul fond patriotic social al artei populare românești a fost evidențiat demult de cercetătorii autohtoni și străini. „Cultura și limba poporului nostru — remarca tovarășul Nicolae Ceaușescu — s-au dezvoltat în strînsă legătură cu luptele pentru independență și progres economico-social, sînt o creație a întregului nostru popor, în rîndurile căruia au acționat oamenii înaintați. Doinele, baladele, romanțele, poveștile ne înfățișează pe eroii care luptă pentru libertate și dreptate, spiritul de hărnicie al poporului nostru reprezintă cel mai prețios tezaur cultural. Din toate acestea s-au inspirat cei mai buni oameni de cultură și artă“. Izvorîtă din aspirațiile și idealurile sociale și estetice ale maselor, arta în România socialistă este ancorată deplin în amplul front politico-educativ de dezvoltare multilaterală a personalității umane. Străbătută de un profund umanism, creația artistică este chemată să înfățișeze omul în plenitudinea forțelor sale creatoare, să surprindă dialectic și comprehensiv elementele continui și discontinui ale universului său spiritual. Creația literară, prin marea ei putere de penetrare a conștiințelor, dovadă proliferarea fără precedent a lecturii, are nobila misiune de a cuprinde opere care să transfigureze artistic aspectele esențiale ale transformării revoluționare a patriei noastre, a eroilor muncii libere, creatoare.

P. B.

Dimitrie LOGHIN : „Peisaj“

Se întregește cîntul

E-un dans cu fructe roșii peste glie
și peste cerul stelelor zemoase,
din fiecare car cuprins de roade
se întregește cîntul peste case
și peste fila cu măiestre verbe,
peste fîntîna clătinînd lumini
căci toți urcăm semeți eternitatea
ca pămînteni și comuniști români,

e-un dans cu flăcări pururi roditoare
în toamnele pămîntului natal
prin care trec spre munte voievozii
și merii ard sub tropotit de cal
se întregește cîntul cu cetatea
și cu pămîntul ce ne-o ști stăpîni
cît vom urca semeți eternitatea
ca pămînteni și comuniști români.

Ion DRĂGUȘANUL

autograf VLADIMIR GAITAN

Mîndria de a fi bucovinean

Recitind cu aceeași plăcere ca la data apariției culegerea de interviuri intitulată „Sub semnul întrebării“, semnată de Adrian Păunescu, am descoperit cu reală mîndrie afirmația distinsului critic literar, care este Mircea Martin — născut pe frumoasele meleaguri reșițene — în care domnia sa își exprima regretul de a nu se fi născut în Bucovina...

„— Și de ce, mă rog dumitale, ai fi vrut să te naști în Bucovina ?“ întreba A. Păunescu.

„— Pentru că Bucovina reprezintă pentru mine locul de unde începe al doilea descălecat al nostru, acela spiritual. Descălecătorul acesta întru spirit este Eminescu. Acolo sunt mănăstirile, acolo e Ștefan. Așadar Bucovina nu înseamnă pentru mine „o floare din grădină“ ci un aer încărcat de poezie și de istorie“.

Și atunci mă întreb :

Cum să nu fii mîndru, Vladimir Găitan, că te-ai născut într-o frumoasă căsuță sub poalele cetății lui Ștefan, că, poate, în grădina casei părintești, copitele cailor lui Ștefan scăpărau în lumina lunii și poate în fîntîna din care în anii copilăriei udai pămîntul uscat de zăduful verii, calul lui Ștefan întors din istorie își ostoia setea ?...

Cum să nu fii mîndru...?

Și pentru a mă reintoarce la profesia mea, aceeași mîndrie m-a-ncercat atunci cînd am aflat vestea că la Suceava s-a deschis un teatru, în sfîrșit un teatru !

Întors pentru cîteva zile de vacanță acasă, nu am rezistat tentației de a vedea măcar pe dinafară noua înfățișare a teatrului sucevean, fiind convins că în torida zi de duminică trupa teatrului este într-o binemeritată vacanță...

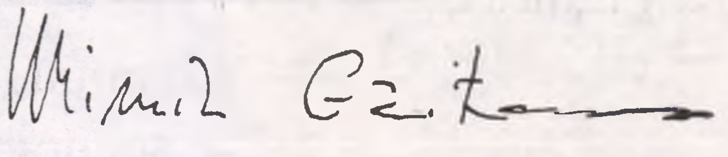
Nu mi-am imaginat că, apăsînd pe clanță, ușa se va deschide și în sală tinerii mei colegi se vor afla la datorie, repetînd „Nu sînt Turnul Eiffel“, pe scenă, iar în celelalte săli de repetiție, schițele lui Dumitru Solomon și „Doi pe un balansoar“.

Erau acolo actorii : Georgeta Burdujan, Adrian Păduraru, Mioara Ifrim, Ilarie Curechianu, Constantin Florea, Liviu Manoliu, Carmen Ciorcilă, colaboratorul întru scenografie Mihai Pînzaru (Pim), directorul teatrului, întregul corp tehnic — toți ca o familie adunată pentru a sărbători ziua de duminică.

Și iarăși am fost mîndru, de data asta de profesia mea, de tinerii mei colegi...

...că la fel ca în marile uzine, unde focul trebuie să fie continuu — și în teatrul sucevean, tinerii mei colegi întrețin focul continuu al artei și al spiritualității, pe frumoasele plaiuri ale Bucovinei !

Le mulțumesc !

Cîteva întregiri și observații bibliografice eminesciene (II)

Descoperim apariția în 1894, la Paris, a unui volum de 343 de pagini, intitulat *Șapte povestiri românești*, printre care figurează și *Făt-Frumos din lacrimă*, în traducerea lui Jules Brun, precum și publicarea la Bruxelles în 1960 a antologiei *Traditore*, subintitulată *Încercarea de a pune în versuri franceze poeme italiene, spaniole, românești, poloneze și rusești din diferite epoci*, fiind incluse și 6 poezii de Eminescu, traduse de Robert Vivier.

Culegerea *Lira lui Orfeu, Din lirica popoarelor în versiunea germană*, de Felix Braun, apărută la Viena în 1963, cuprinde *Ce te legeni* și *Mortua est*.

La cap. *Poezii de Mihai Eminescu apărute în periodice* se notează că *S-a dus amorul* a apărut pentru întiia oară în „Convorbiri literare“, nr. 11, 1 februarie 1884 (vezi pct. 1249, pag. 134), deși în multe izvoare, precum și în Mihai Eminescu, *Opere* (vol. III, p. 241) se indică revista *Familia*, nr. 17, 24 aprilie 1883.

Reținem dintr-o recentă sursă [1]) că *La steaua* a apărut prima oară în ziarul „România liberă“, 25 octombrie 1886, la rubrica „Mai nou“, nu în „Convorbiri literare“, nr. 9, 1 decembrie 1889, cum este notat în *Bibliografie (pct. 1275*, pag. 134), plecîndu-se de la opiniile lui D. Murărașu.

Reiese din *Bibliografie* că poezia *Nu mă-nțelegi* este postumă, prima dată de apariție fiind 1902, în nr. 16, 4 aprilie, din „Fîntîna Blanduziei“ (pct. 1504, pag. 140). G. Ibrăileanu și, mai tîrziu, Perpessicius au lămurit problema acestei poezii, care s-a tipărit, de fapt, la 15 martie 1886 în „Albumul literar al Societății studenților universitari „Unirea“ — Galați“. Se mai știe la ora actuală că poezia *Scrisoarea a V-a*, înainte de a apărea integral în „Convorbiri literare“ din 1 februarie 1890, „a fost publicată fragmentar în timpul vieții poetului (55 versuri) în ziarul „Epoca Ilustrată“ din 1 ianuarie 1886, de Delavrancea“ (Al. Piru), iar mai apoi, în „Fîntîna Blanduziei“ din 3—10 decembrie 1889.

La cap. *Poezii traduse în limbi străine* completăm lista poeziilor traduse în anul 1884 cu încă două titluri : *Și dacă...* în traducere germană din *Das Litterarische Rumänien* și *Veneția*, apărută în „Bukarester Salon“. De fapt, se poate adăuga și traducerea în proză a poeziei *Și dacă...* din 1892, realizată de Romeo Lovera în a sa *Gramatică română*, apărută la Milano, iar mai tîrziu (1906) urmînd să fie tradusă tot în italiană, de Pier Emilio Bosi, alături de *Venere și Madonă*. La pagina 166, pct. 2472 din *Bibliografie* sînt descrise traducerile în suedeză ale lui Göran Björkman, publicate în „Nva Argus“ din 1921 fără să se menționeze publicarea traducerilor poeziilor *Epigonii* și *Melancolie* în revista „Far Tid“ (1920). Nu este înregistrată nici traducerea în fragment a poemului *Luceafărul* în japoneză, publicată în revista „Floarea“ din Tokio, în 1920, tălmăcirea semnată de Ubusakari. Nu este amintită nici traducerea aceluiași poem de Gh. Băgulescu, publicată în „Revista Academiei Naționale“, Tokio, 5 ianuarie 1936. Același Gh. Băgulescu nementionat în *Bibliografie*, publică în limba japoneză, în facsimil, în revista „Convorbiri literare“, nr. 6—9, 72, iunie—septembrie 1939, pag. 1321, poezia *Peste vîrfuri*. Omisă este și traducerea lui Anton Mistakide a poeziei *Veneția* în neo-elenă, publicată în „Convorbiri literare“, 3, nr. 6, iunie—septembrie 1939, p. 583, după cum nu se înregistrează nici traducerea poeziei *Împărat și proletar* în limba oficială bahsa, apărută la Djakarta, în 1960, în publicația „Harian Rakjat“ [2]). Amintind de pătrunderea poeziei marelui nostru

(continuare în pag. III)

Marin IANCU

A PRIVI

Sub zodia toamnei

Printre anotimpurile care curg prin noi, toamna este de o sinceritate brutală, golindu-ne de iluzii. Față de arderile primăverii, pregătind minunea reînvierii, față de erupția de vitalitate a ființei, toamna — cu presimțirea sfîrșitului — are o frumusețe somptuoasă, tristă parcă, spectacolul autumnal fiind o sărbătoare gravă. Acum, singuri cu noi înșine, hoinărind prin tenebrele toamnei găsim timp pentru a cugeta, relevîndu-ni-se, iarăși, conștiința fragilității și scurtimii trecerii noastre prin lume. Toamna împlinește delirul senzual al primăverii, sub întristarea-i disimulată se vor agita tainic alte procese seminale, moartea naturii fiind de fapt o altă regenerare. Mergem în cîmp și ne citim sufletul ; pentru un citadin înrăit, crescut în spațiile astenizante de beton și sticlă, departe de flăcările adevărate ale toamnei, întîmplarea toamnei însăși, cu păsări ce curg bătătorind văzduhul, cu tăcerea umilă a cîmpiilor imense și mute, vărsîndu-se în cîmpul cel mare al cerului, cu iarba topită, migratoare și fluturi decolorați, orbiți de pîlpîirile verii — înseamnă o întemeiere.

Sub zodia toamnei perdeluțe de ploi, deșteptînd melancoliile cîmpurilor mirate, obrazul pămîntului e plin de evenimente ; se desface cerul ud dar în adîncurile țărînii lucrează viața, plasma lumii fermentează pregătind roada. Curios e că toamna pare un anotimp scufundat în nemișcare ; îmbătrînesc culorile, ne înfrigură vinovăția ploilor cu vînt morțiu și acel urît al spațialității deșarte, golit de verde, îmbolnăvind aerul. Tălpile desculțe nu mai pot asculta înțelepciunile lutului ; în ceasurile toamnei zvîcnesc frunze lepădate, închipuind lîngă botul umed al dimineților colbuite de brumă suspinul verii ce a trecut. Cerul dărăpănat cade în marginea cîmpiei, pomii scheletici, în elan vertical, ținînd cerul se frîng în cețuri despletite, peste velințele dealurilor urcă un soare tocit. Și totuși pe rugul toamnei ard speranțele noastre. Totuși, toamna ne vindecă de nerăbdare. Ne dorim liniștea cîmpului care și-a dat roadele izvodind belșuguri în fîntîni de pîine, intrînd în casele mirilor, ne dorim odihna binefăcătoare a trudei, reluată cu același încordat ritm sau puterile germenilor care în adîncul de noapte al pămîntului răzbesc spre alte vîrste.

Pentru mine, nicăieri însă, sub povara toamnelor de ceară cînd, dezbrăcate, cîmpiile vin spre noi și vremea desfrunzirii ne deșteaptă anxietatea, aceeași deznădejde necesară a toamnei și același implacabil determinism cosmic nu devin — ciudat — mai stenice ca între obcinile Bucovinei ; o toamnă bucovineană inefabilă, respirînd mireasma fructelor mustoase, bucurîndu-ne cu incendiul gutuilor grele și veselia zgomotoasă a culesului, a muncilor sorocite roadelor ne împacă tristețea acum cînd încă o toamnă intră în moarte și coama pădurilor arde.

Adrian Dinu RACHIERU

CRONICA LITERARĂ

ADRIAN VOICA :
DE VORBĂ CU POESIS
(Editura JUNIMEA, 1987)

De vorbă cu Poesis — al treilea volum al lui Adrian Voica în ultimii opt ani (debut — în 1980) probează că autorul nu se integrează și se pare că nici măcar nu este solidar cu orientările novatoare din poezia ultimelor decenii. Temperament liric prin excelență romantic, el păstrează o distanță netă și, în subsidiar, o rezervă declarată față de acestea. Unicul factor de convergență cu ele ar putea fi, eventual, considerat aplecarea obstinată asupra temei genezei lirismului, mai exact, concentrarea demersului său asupra actului producerii lui. Ar putea fi un semn de aderență întoarcerea poeziei asupra ei însăși dacă ar recepta sau măcar accepta punctul de vedere al poeticilor și retoricilor mai recente, căutînd, deci, să fixeze dinamica lăuntrică a instituirii textului, nu momentul preliminar, sursele și premisele lui. Și, mai ales, dacă nu s-ar ocupa cu fervoare, cu o voluptate amară și narcisiacă în același timp, de condiția unică a poetului angajat în efortul creației, fotografiat în poze teatrale emfatice ; ne sînt înfățișate astfel, nu atît pulsația irepetabilă a eului poetic, cît gimnastica lui exterioară, vizibilă și agreabilă pînă la un punct, ca spectacol, dar numai pentru ochiul mai puțin experimentat, mai neavizat.

Poeziile din **De vorbă cu Poesis** pliate pe numita temă, și ele reprezintă marea majoritate, nu oferă atitudini și afirmații lirice noi și nici într-o zicere personală din cale-afară, dar nici idei definitiv clasate, ieșite din circuit, transcrise epigonic ; mai degrabă, axiome ale lirismului dintotdeauna, întrebări pe care și le-au cam pus, la diferite vîrste ale creației, cu voce tare sau abia rostit, poeții tuturor vremilor. Iar instrumentele poetice și materialul de care se servește Adrian Voica sînt atît de verificate în timp încît, de la un anumit nivel combinatoriu în sus, textele în discuție se impun, în afara unor pretenții excesive de originalitate, ca poezie ; o poezie nu atît desincronizată, cît atemporală stilistic, trăsătură ce stă în contrast puternic cu monologul egotic al poetului.

Teoretic, Adrian Voica face profesiune de credință pentru metaforă care este pentru el esența ultimă a frumosului : „Cuvîntul devine poezie / abia cînd începe să scînteieze / ca un rubin la inelul metaforei". Ea, zice poetul, este o „superbă adolescență" care „Cînd mă privește, — are ceva din ochii dimineții / pe o creangă de curcubeu, / veghind zăpada tristeții / ce cade / în sufletul meu" ; însă o recunoaște ca atare numai în decorul de sală de bal al memoriei, dar nu și cînd îi apare îmbrăcată în blugi. Și poate tocmai pentru că îi atribuie o vîrstă atît de fragedă, o trădează frecvent pentru matura comparație, ceea ce, desigur, e inevitabil. Din păcate, se lasă sedus și de venerabila alegorie. Numeroase texte din acest volum (mai multe decît în cel anterior — **DavinciAna**) sînt mici construcții cu o structură narativă minimă, adică exact atît cît să susțină încărcătura de conotații a alegoriilor ale căror personaje sînt, cel mai frecvent, Poetul și intruvabila Poesis. Dar alegoria este o figură cu potențial liric fatalmente redus și ieșită aproape complet din instrumentarul poeților contemporani ; cel puțin, în formula în care o practică Adrian Voica. Dar iată o astfel de piesă pe care o reproducem cu ezitări și numai pentru a ilustra sensul univoc al unei astfel de lucrări : „În fața ușii albe / apăs pe butonul / în formă de Floarea Speranței... / Îmi arunc privirea pe stradă, / acolo unde trec — din cînd în cînd — / poeții cetății ducînd / saci grei cu nestematele vremii. // E de ajuns o clipă oarbă / pentru ca ușa rîvnită / să-și schimbe unghiul, / dar cînd mă întorc, / umbra cade la fel. // Știu din legendă : / în spatele ei stă ascunsă / frumoasa Poesis cu genele false... / Venisem să-i spun / că sacul e gol / și apele-s tulburi...". (**Venisem să-i spun**). Trecînd peste faptul că motivul are o vechime necontrolabilă și avataruri literare strălucite nu poate satisface și pentru că este reluat cu mijloacele alegoricului ; acesta îl pauperizează, îi interzice zborul, îi conferă masca rigidă a fabulei. În unele texte, procedeul coboară sub nivelul, să zicem, acceptabil, pasabil ; bunăoară : „— Unde-i ascuns, / Poesis, / ghemul cu mituri ? // — Găsești un fir galben / după Steaua Bunei Speranțe. / Dar fii atent : / e dintr-o lînă / care se rupe ușor...". (**Ghemul cu mituri**).

Calea cea mai frecvent folosită de A. V. pentru a-și comunica ideile poetice este cea a concretizării abstractului chiar și atunci cînd nu face fabule. Unele poezii din această categorie ar cîștiga mult, ar urca poate pînă la nivelul simbolului, dacă autorul nu le-ar reduce sfera de semnificații prin tropi cu un coeficient redus de fluiditate, cu valoare preponderent plasticizantă : „Cu ideea **înghețată** / sub braț, / mă întorc de pe Muntele **Alb**, / pe o potecă **de fum**" (s.n. — M.I.). Este evident pericolul de a conferi poeziei o poziție ancilară în raport cu lumea sensibilă ; și e cumplit de hazardat să te apleci asupra marilor întrebări ale poeziei folosind o poetică a echivalențelor. Autorul manifestă o prudență didactică atunci cînd are de ales între logica formală și cea a frumosului. Cînd reușește să se elibereze de prejudecăți, produce complexe de imagini notabile sau declanșează tensiuni poetice sensibile : „Tăcerea, ca un mal surpat, / îngropase sub ea / semințele prezentului..." ; „De paloș se atîrnase, parcă, vecia... / Cînd l-a ucis, / țipătul nopții se auzi îndelung...". Am extras aceste două citate din **Căutătorul sau Tristețea cercului de piatră**, cel mai amplu și cel mai bun poem al volumului. Folosind cu destulă degajare o tramă de basm (se pare că, în principal, a recurs la **Tinerețe fără bătrînețe...**), poetul încheagă o parabolă suficient de coerentă și, în același timp, spațiată, plurivocă — dramă, nu atît a goanei după himeră, cît a incapacității de asumare a ei pînă la ultimele consecințe ; participarea personală intimă a autorului se simte din faptul că zicerea retorică, întîlnită în aproape toate paginile volumului, se colorează, pe alocuri, de o emoție spontană, nefiltrată și tocmai de aceea mai proaspătă și mai convingătoare. Iată și o altă zicere din acest poem, în care conciziunea amintește de hai-ku : „cînd în mintea mea răsare / curcubeul înțelepciunii, / ploaia cuvintelor trece...". Deci se poate și așa ! Căci nu e singura poezie de nivel valoric cert.

Și tocmai asta nemulțumește : învecinarea unor texte cel puțin onorabile, bunăoară o strofă ca aceasta : „Se face dimineață în suspine / Cînd simt alături zidul ca un voal / Căruia mîna mea, plutind spre tine, / Îi mîngîie tăcerea de opal", care, la urma urmei se poate și memora, sau o caligramă precum „Și eu căutînd / pata de lumină / dintre cuvinte" cu o astfel de compunere de o platitudine amatoristică : „Fiecare carte este un mormînt / în care își dorm veșnicia / gînduri de sînge și de iubire, / gînduri de cremene și de lut...".

Ai impresia, citind volumul, că toate reperele poetului — estetice, valorice, ontologice etc. — sînt într-o continuă fluctuație și schimbare ; eul său liric e labil, nu proteic. Astfel se pot explica inconsecvențele flagrante ale volumului. La constituirea lui, ceva nu a funcționat bine : poate puterea de selecție a autorului, poate buna cumpănă a valorii. În tot cazul, graba intrării în circuitul editorial se simte, căci **DavinciAna** nu conține asemenea denivelări. **De vorbă cu Poesis** este o carte de atelier, crochiu al unei deveniri posibile.

Mihail IORDACHE

CRONICA TEATRALĂ

O nouă premieră a scenei sucevene

În aproape două decenii parcurse de la prima ei reprezentație — timp în care nu și-a pierdut nimic din prospețimea inițială — piesa **Nu sînt turnul Eiffel**, de Ecaterina Oproiu, a făcut, într-un fel, turul instituțiilor artistice de profil din țară. Faptul că a ajuns și pe cea mai tînără scenă a țării (secția suceveană a „Naționalului" ieșean) aproape în același timp cu prezentarea ei de către studenții (viitori actori) Institutului din Tîrgu Mureș, la Festivalul de la Costinești, arată atît actualitatea ei, cît și apetența repertorială a trupelor tinere. Iar colectivul secției se înscrie (încă) pe această coordonată, a căutărilor inerente începutului.

Plecînd de la aceste puncte : text bine cunoscut de public ; factori de comparație cu alte montări, posibilitățile (re)cunoscute ale trupei (mai exact ale unui „grup" al acesteia), noua punere în scenă încearcă — într-un fel — a fi și o tentativă de „individualizare". Și, într-o mare măsură, reușește.

Viziunea regizorală (datorată Georgetei Burdujan — ce debutează într-o dublă ipostază pe scena suceveană, ca actriță și ca regizoare) a urmărit nu numai o condensare explicativă a intrigii prin reliefarea fiecărui tablou (a „flash-back"-urilor textului), ci și sublinierea clară a axului central al piesei : „cuplul", interacțiunea „ea—el". Numai plecînd de aici, se explică și introducerile în temă „din off", „singularizarea" tandemului Tanți-Manți. Pe aceeași direcție se situează și scenografia (semnată de Dorin Ilarie Curechianu), care, plecînd ingenios de la filonul oferit de „culorile curcubeului" se amplifică cu elemente (nu întotdeauna necesare) de recuzită (vezi auxiliarele obiecte ale „ludens"-ului infantil-balansoar, tobogan — căutînd să ne explice că „viața în familie nu-i (chiar) un joc copilăresc"). Dincolo de acestea, rămîne clară liniaritatea discursului dramatic susținută exact de partiturile celor cinci actori.

Cuplul este interpretat de Georgeta Burdujan și Adrian Păduraru, ambii cu vizibile aderente la structurile rolurilor. Depășește ,uneori, în „balansul" interpretativ, actrița ce-și dozează mai mult disponibilitățile, fiind, cînd este necesar, și spectaculoasă, și directă, și energică, dar și — aparent — „pe planul doi". Cu acest rol (de debut ca actriță suceveană) Georgeta Burdujan își certifică din plin calitățile. În rolul „lui", Adrian Păduraru își execută partitura cursiv, evidențiindu-și calitățile știute, deși cîteodată trăirile personajului sînt aplatizate de clișee recognoscibile.

In cele trei (patru ?) roluri în care apare, Mioara Ifrim dovedește, încă o dată, că posedă resurse ce-i oferă posibilități multiple de exprimare. Registrul aparițiilor bogat nuanțat stilistic (cînd epatantă, cînd sinceră și modestă) concretizează personalitatea ei artistică. După cum și Constantin Florea, prin naturalețea expresiva în atitudini, prin umorul substanțial își demonstrează din nou disponibilitățile interpretative, arătînd (dacă mai era necesar) că și un rol „episodic" poate fi realizat la cote înalte de profesionalism. Colaborarea cu Ilarie Curechianu (Tatăl) se dovedește benefică. Creîndu-și rolul cu exactitatea impusă de context, identificîndu-se structural cu el, actorul aduce cu sine și ceva din îndelungata sa experiență.

O mențiune aparte trebuie făcută muzicii compuse de Anca Parghel. Dublînd cu subtilitate și sensibilitate „stările" personajelor (sau tablourilor) banda sonoră intră cu consistență în rezonanță cu „sistemul" conceptual al montării. Același lucru s-ar putea spune și despre costume (gîndite de Mariana Dragomirescu), dacă stilul amalgamat nu și-ar dezvălui artificialitatea.

In ansamblu, un spectacol valid și viabil, beneficiind de toate datele pentru a se împlini la nivelul care să-l înscrie pe traiectoria spectacolelor cu succes la public.

Paul DRAGOMIR

CRONICA PLASTICĂ

„VORONEȚIANA"

Singular în intenție și realizare, Festivalul-concurs de pictură și grafică „Voronețiana", organizat anual la Suceava, și-a propus, de la început, afirmarea, într-un context de nivel național, a noilor creații ale artiștilor plastici profesioniști (membri ai Uniunii Artiștilor Plastici sau absolvenți ai institutelor artistice de profil). Ediția din acest an, a XII-a, destinată graficii, aduce, și datorită unor cauze obiective, o imagine ce nu se înscrie, comparativ cu edițiile anterioare, la nivelul așteptărilor. O explicație ar consta în pierderea spiritului de competitivitate. Astfel nu s-ar putea explica diviziunea vizibilă a expoziției, deschisă în sălile secției de artă a muzeului județean, între cei ce apar „din complezență" (poate și pentru faptul că nu există o preselecție) și cei care „emit pretenții la un loc pe podium". Din fericire al doilea „pluton" a fost mai compact.

Experiența acumulată ar trebui să conducă pe organizatori fie spre noi prevederi regulamentare, fie spre organizarea — în paralel a unei/unor expoziții „hors-concurs", ale unor maeștri ai genului, ceea ce ar înnobila spațiul disponibil și ar fi un „barometru" necesar competiției (fie și ca nivel de comparație). ar depăși cadrul ce tinde să devină regional.

Palmaresul se prezintă astfel : premiul U.A.P. : **Mircea Senic** (Arad) ; premiul I : **Mircea Hrișcă** (Suceava) ; premiul al II-lea : **Nicolae Suciu** (Baia Mare) ; premiul al III-lea : **Mircea Dăneasa** (Suceava).

Traseul expozițional reliefează o binecunoscută proporție tematică (peisaj — compoziție — natură statică) egală, ceea ce nu se poate spune însă și despre tehnicile (atît de diverse) ale graficii ; afluență a acuarelei, insignifianta reprezentare a modelelor tradiționale.

În acest context merită doar a fi semnalate lucrările ce s-au apropiat de „baremul" intrării în palmares, semnate, într-o ordine ce nu' se vrea și valorizatoare, de către **Costin Neamțu** (București) — cu miză pe rezolvarea cromatică —, **Vespasian Lungu** (Brăila) — portrete omagiu (**Eugen Schileru, Perpessicius**), **Ileana Ploscaru** (Bacău) — cu finețea execuției —, **Dan Perjovschi** (Oradea) — restructurarea „semnului", de sucevenii **Mărioara Pruteanu-Corduban, Veronica Gridinoc** (aceleași recunoscute acuarele), **Lucia Pușcașu** — cu exacte „puncte" pentru desfășurarea pe spații mai mari, **Virgil Parghel** — desene de bună calitate —, **Dumitru Rusu** — bogată paletă cromatică —, **Costel Butoi** — incifrante labirinturi cromatice —, **Anton Costin** — gravuri ce certifică posibilitățile acestei tehnici.

Integrată în contextul altor manifestări cultural-educative existente în aceeași perioadă la Suceava, „Voronețiana" și-a menținut, totuși, personalitatea artistică.

Petru DRIȘCU

PROZĂ

SEARA DE AUGUST

OVIDIU BUFNILĂ

Am prețuit întotdeauna încercările mamei mele de a anunța evenimente viitoare. Ultima dată cînd am stat cu ea de vorbă la telefon ne-am împărtășit unele temeri în legătură cu viața noastră de femei singure. Oricît m-am străduit însă n-am reușit să aflu de la ea cum avea să decurgă petrecerea la care mă invitase un fost coleg de liceu. Mama a ocolit subiectul cu abilitate și am bănuit că își pierduse interesul pentru astfel de lucruri. La sfîrșit m-a rugat să petrec seara de sîmbătă împreună cu ea.

Își pusese ochelarii cu ramă aurie, aranjase masa din sufragerie și-mi pregătise o baie fierbinte.

Ne-am uitat la televizor, am băut cafea, ne-am distrat răsfoind albumul de familie.

Mama era liniștită și fericită.

Dimineață m-au trezit chicotelile ei. Era îmbrăcată cu rochia mea mov și se învîrtea în fața oglinzii. Rochia se rupsese de-a binelea dar mama nu se sinchisea de acest lucru. Era o manifestare spontană a dragostei ei pentru mine.

În timp ce și-a turnat ceai s-a plîns de migrene, apoi mi-a spus că scrisese cîte ceva despre posibile evenimente viitoare : căsătoria mea, un coup de foudre aranjat pentru ea.

Textele ei nu mi-au stîrnit interesul, dar am căutat să ascund cît mai bine lucrul acesta.

Mama mi-a povestit ceva fără sens. A pierdut fraza, a revenit, a rămas cu ochii pierduți pe fereastră.

I-am zîmbit șters și cred că a durut-o. A răsturnat ceașca de ceai. A împrăștiat cuburile de zahăr pe jos. S-a închis în baie. S-a machiat mult timp. A oftat.

M-a condus pînă în stradă și mi-a urat petrecere plăcută cu un glas tremurat.

Intrarea mea a prilejuit o mică ceremonie. Au fost admirate cîteva lucruri : zîmbetul meu, pălăria mea, taiorul mamei.

Colegul meu de liceu mi-a sărutat mîna vădit încurcat.

Privind-o pe rivala mea făcînd piruete pe ringul de dans m-am surprins gîndindu-mă la mama. Mama pierduse acea legătură intimă cu propriile sale gînduri. Nu sesiza schimbările dar acțiunile sale erau pe mai departe pline de rafinament.

Rochia mov n-o prindea pe rivala mea făcînd un deserviciu șoldurilor și picioarelor pe care le bănuiam frumoase. Dar colegul meu de liceu era deja cucerit de nemaipomenita ei exuberanță.

Mi-am alungat gîndurile și am savurat șampania.

Intr-un tîrziu, pe stradă, rezemîndu-mă de un grilaj să-mi scot pantofii, taiorul s-a umplut de rugină.

MIHAI MARCIUC

Scrisoare

A plîns aseară iarba lunecoasă,
i se făcea în vis a nemurire,
a farmece, a nechezat de coasă,
a plîns din frunza ei cu nerv subțire.

În universul ei ierbos și-amar
pleiadele aromelor o cheamă,
cu-atîta cer în ea, de-abia tresar
tulpinele în verdele de-aramă.

Trandafirii albi

Albi trandafiri mă urmăresc mereu
ca niște umbre lungi de primăvară,
în frunza lor sau în argintul meu
se face de tăcere și de seară?

Trec sărbători pe rîul încercat,
ca peștii morți de cînepă uitării,
oglinzi de ceară și oglinzi de lut
aprind veșmîntul cerului și-al mării.

Al umbrelor joc

Redă-mă jocului umbrelor tale
ca să mă pierd, ca să mă scutur
de verde, de polen, de petale,
de starea mea veche de flutur.
Rădăcini preacurate vor trece
din țărm în țărm spre adînc,
acolo unde și lacrima-i rece,
acolo unde frunzele plîng.

Lui Eminescu

Ploile nopții, triluri de-argint
ochiul tău roșu...
de hiacint ?
e vărsătorul tăcerii din lună...
cine din cine răsună?
Pîlpîie-o vorbă din germenii florii
gheață pe fața candorii,
marea orbită a timpului mută-i,
drum al luminii, tîmplele-nopții —
sărută-i.

Rememorări

Femeia aceasta cu chip de cristal
e o arătare din altă memorie,
ea e galopul de cal
printr-un război fără glorie.

Ea se resfiră prin nori,
ea se admiră-n clepsidre,
ea duce-n ispită vestiți vînători
și-o văd înotînd printre vidre.

Tiparul ei de nimeni știut
s-a topit ca o galbenă ceară,
ca un ochi pe un pește căzut
din orbită-n afară.

De noapte

Somnul, orbul călărețul
știe spaimei mele prețul
dalele pe care calcă
de putere se descarcă,
mîna ce sub el mi-o prinde
se usucă și se-ntinde,
degetul cu care-arată
e de pajură de piatră,
doar arare, ca lunatec,
pare mînz de cal sălbatic,
spărgînd stele-ntre măsele,
prăvăli-s-ar printre ele.

Spațiul de închidere

sorbiți-mă
ca pe o fîșie de nisip între ape
naufragii temporare
îmi vor fi învăluit închipuirile
în reflux
aceleași nove pe deasupra
același vin văratec
pe o terasă înmărmurită
în așteptare

Poem pustiu

încă mai trăiesc chinul
unui nufăr încolțit
în coasta vreunei clipe
pripa devine inutilă
doar tabloul singur coboară
în stil simplu și ludic
răvășind ace de platină
sonore ca niște brazi
în neuitare
mă străbate apoi un murmur
nedeslușit
și încep să mă evapor
de-a lungul pereților albi
ca-ntr-o pustie de sare

Horea GILORTEANU

Întîlnire frumoasă

Mi-amintesc de vernisajul expoziției pictorului transilvănean Constantin Dipșe, care a avut loc la muzeul sucevean. După încheierea festivității, cum se întîmplă mai totdeauna în astfel de ocazii, Constantin Dipșe a continuat sărbătorirea evenimentului la un restaurant, doar cu cîțiva oameni de cultură și artă, printre invitați fiind și poetul Traian Chelariu. Între pictorul C. Dipșe și filozoful poet, Traian Chelariu, s-a născut o simpatie reciprocă și, după masă, Traian Chelariu a dorit să rămînă în continuare cu unii din cei ce erau invitați ai Sucevei, poftind la el pe pictorii Constantin Dipșe, Ion Murariu, și pe poetul Lucian Valea. În modestul apartament s-a deschis un adevănat cenaclu literar. Afinitățile sufletești au înstelat ochii acestui quartet cultural. Stela Chelariu, soția poetului, înzestrată cu deosebite calități, a fost la înălțime, alăturîndu-se cu tot ce a fost posibil, acestei spontane uniri. Vinul chihlimbariu fusese adus în casă de soțul ei. Și cum acest rod al pămîntului deschide sufletele, înflorește visul și prieteniile, Traian Chelariu prinse a depăna din frumoasele lui amintiri, care-l purtau înapoi, cu mulți ani, prin Paris și Roma. Ochii lui, mereu învăluriți în melancolii, erau umezi. Din cînd în cînd, strecura cîte un vers, legat de cele ce se discutau : „Noi sîntem numai suc și săruri ce sporesc, / tezaurul ascuns în fibre vegetale. / Copacul gustă lut și fagure ceresc, / prin proaspăta cădere a ploilor vernale". Sever cu el însuși, parcă plutind între adînci întrebări și incertitudini, cizela și recizela tot ce sufletul lui vămuit de viață punea pe hîrtie. Vorbea aceeași limbă cu Lucian Valea cînd a spus că, ar trebui primit, „...cu pietre și cu bice / tot cel ce scrie și nimic nu zice". O frîntură din versurile din „Strofe răzlețe", la care Valea i-a răspuns cu un vers din „Aur vechi", dovedindu-i lui Traian Chelariu că-i cunoaște trudnicia : „Canonul artei pure ne feri / de vidul formei șubrede, perverse, / dar sufletul, prea șubred, suferi, / întreg urîtul paginei neșterse".

Iubitor de patrie, Traian Chelariu, om al Țării de Sus, șopti o strofă scrisă în tinerețe : „Patrie, toți te știam, dacă erai / scrisă pe buze numai răbdare / Cînd lua vreunul iezerele din grai / peste clare măguri ni te limpezeai".

Cei patru oameni, înfrățiți în nobile preocupări și idealuri, s-au întins pentru odihnă. S-au trezit cînd soarele se urcase binișor pe cer. Privindu-i pe rînd, Traian Chelariu le-a spus : „A fost una dintre cele mai frumoase întîlniri din viața mea...".

Era lumină în aer.

Iolanda FILIPESCU

INEDIT

TRAIAN CHELARIU

Un cîntec caut

Un cîntec caut,
Fără cuvinte,
Suav, de flaut
Și-aduceri aminte.

În seri tîrzii
De dor să-ți spună
Sunat sub vii
Stele și lună.

Pe viersul lui
Adînc aplecată,
Taina să nu-i
Dezlegi niciodată.

Cînd, umbre, vin
Norii pe țară,
Ca un suspin
Lumina-i să-ți pară

Tanagra

Lumina cleștar e
Și marmura neagră,
Superbă ți-apare
Solara tanagră.

Din creștet la glezne
Din tălpi la narină

Ești arc și ți-i lesne
Să fii balerină.

Dansezi luna rece
Și munții vulcanici, —
Doar sufletu-mi trece
Prin marile-i panici !

Tu ești dansatoarea

Și totuși noi trecem prin anotimpuri
Ca printr-o irealitate caducă,
La tine însă totdeauna e vară,
Tu n-ai anotimpuri.
Tu locuiești, ca o prelucă,
Lîngă lumina sprințară.
Rindunelele-agile ți-au împodobit pe sub streșini pridvoarele
Incovoind cuiburi cît sînii tăi mici, —
Cuiburi zidite din albăstreli transparente
Și din chirpici
Lîngă care se vindecă luna și soarele
De febrele lor recurente.

Tu nu vei cunoaște moarte, nici bătrînețe.
Tu vei fi dansatoarea pe undele apelor clare.
Sau chiar poezia.
Ritmul pururea tînăr și fantezia
Te-ntruchipează-n netrecătoare tipare.

Umbra

Versul meu azi vrea să-ți fie
Puf de sămînță de plop
Sau păpădie
Așternîndu-ți pînă-n livadă
Covor de zăpadă
Mută și moale,
Să-l calci cu picioarele goale.

Va fi primăvară și tu vei crede că-i iarnă,
Atît de multe au să se-aștearnă
Cuvintele versului meu menite cu miile
Să-ți mîngîie gleznele trandafirii și călcîiele.

Tu vei sosi și vei trece și ele-au să-și curme
Fericitele clipe sub liliachiile tale capricii și urme
Rămase ca niște pufoase amprente
În amintirea ființei lor transparente.

Pînă și umbra ta le va fi dragă povară
Adiind ca o noapte de vară —
Și, lîngă ea voi fi eu, ca-ntotdeauna
Admirîndu-i cerul fără de nouri, stelele, luna.

Anotimpuri

Mi-ar fi plăcut să mă nasc primăvara !
Poate seva ar fi fost mai puternică,
poate nervurile mai elastice,
poate culorile mai vii...
Dar s-a făcut că m-am născut toamna,
iar în acest octombrie pentru prima oară a nins !

Silvia SFARGHIE

Cîteva întregiri și observații bibliografice eminesciene (II)

(urmare din pag. I)

poet într-o zonă a culturii universale mai puțin familiară, reținem și traducerea în limba chineză a poeziilor *Ce te legeni, De ce nu-mi vii, Pe aceeași ulicioară, Somnoroase păsărele, Și dacă,* traduse de Pao-Cioan, publicate în revista „Traduceri", din Beijing, în 1955, neinregistrate, de asemenea, în *Bibliografie.*

Receptarea lui Eminescu în limba spaniolă devine tot mai amplă și mai diversificată. De la traducerile și exegezele realizate în perioada postbelică, în principal ale lui Maria Teresa Leon și Rafael Alberti, precum și cele datorate lui Maria Gabriela Corcuera, pînă la recentele traduceri, putem remarca încercări interesante de transpunere în limba lui Cervantes a liricii celui „mai mare romantic român", ca să folosim aprecierea dată lui Mihai Eminescu în exegezele ce însoțesc aceste traduceri. Ca o completare la ceea ce se notează în *Bibliografie*, amintim că prima transpunere a lui Eminescu în limba spaniolă ar data din 1941, cînd în revista „Escorial", nr. 13, nov. 1941, apărută la Madrid, într-un „capitol de lirică românească" sînt tălmăcite în limba spaniolă trei poeme eminesciene. *„Sobre las cimas" (Peste vîrfuri), La plegaria de un daci (Rugăciunea unui dac)* și *A la estrella (La steaua),* toate traduse de Cayetano Aparicio.

În limba portugheză sînt cunoscute mai puține încercări de traducere a lui Eminescu. În afară de vechiul volum alcătuit de Victor Buescu și Carlos Queiros, *Poesia — Poezii,* ediție bilingvă, româno-portugheză (Editorial Fernandez, Lisabona, 1950, p. 19) mai sînt cunoscute și cele douăzeci de poezii incluse în *Antologia de poezie română* a lui Nelson Veiner, din 1966. Notelor apărute în presa noastră și în cea străină, cu ocazia traducerilor din Eminescu, le mai adăugăm un articol semnat de G. Weigand, publicat în „Balkan Archiv", IV, p. 227, cu prilejul primei traduceri a lui Eminescu în italiană, realizată în 1927 de Ramiro Ortiz.

La prezentările traducerilor lui Eminescu în limba rusă sînt omise două articole din „Convorbiri literare". Cel dintîi, semnat de Valeria Costăchel, apare în nr. 6—9, iunie-septembrie 1939, p. 1291—1298, al doilea este publicat de Bezviconi în nr. 10—12 al „Convorbirilor" (octombrie—decembrie 1939, p. 1967—1968).

Cu privire la o traducere a lui Eminescu în germană, semnalăm un articol al lui I. A. Pogoneanu-Rădulescu : *O traducere germană a sonetului Veneția* (apărută în Münchener Nachrichten", 18 iulie 1902), publicat în „Convorbiri literare", 36, nr. 12, 1 decembrie 1902, p. 1148—1149, semnat I.A.R.

Cel mai mult suferă această lucrare bibliografică la cap. *Ziaristica,* atît din punctul de vedere al capacității de cuprindere, cît și din acela al științei de notare. De exemplu, este înregistrată recenzia făcută de Eminescu la cartea lui Julius Jung, *Începuturile românilor* (vezi pct. 3347). Se impune poate precizarea că în acest articol Eminescu manifestă un mare interes față de problema continuității poporului român, revenind în acest sens și în alte articole, ca de exemplu în *Mîndria de a fi român,* din „Timpul", 16 aprilie 1878, ori în articolul din numărul din 15 iulie 1883 din același ziar. Simpla consemnare a omisiunilor în acest capitol ar necesita multe pagini. Din materialele descoperite vom selecta doar lacunele cele mai importante. În „Convorbiri literare" din 1 august 1887, p. 197—199, la rubrica „Bibliografie", Eminescu publică o recenzie la cartea *Pomăritul, întocmită cu deosebită privire la grădina școlară,* de D. Comșa, carte apărută la Sibiu în 1877, prilej cu care poetul aduce interesante și judicioase idei asupra necesității folosirii corecte a limbii române în scrierile ce apar în Ardeal. Preocupat de toate tipăriturile românești, Eminescu publică o notiță despre manualul *Noțiuni de aritmetică,* de I. P. Eliade în „Curierul de Iași", nr. 115, 20 octombrie 1876, p. 3. Tot în „Curier", nr. 58, 1876, la „Noutăți", sub titlul *Carte pedagogică,* Eminescu publică o notă referitoare la *Povățuitorul la citire prin scriere după sistema fonetică,* de Gh. Inăchescu și Ion Creangă, văzînd în apariția acestui manual „începutul unei reforme adînci în instrucția elementară". Dovedind interes față de tot ce apărea în cultura română, Eminescu publică în „Timpul", 252, 6 noiembrie 1877, articolul „Probleme de stil", criticînd textele apărute în ziarul „Românul".

Slabul caracter ilustrativ al *Bibliografiei* este dovedit în continuare prin felul în care sînt menționate alte articole publicate de Mihai Eminescu. Citim, de exemplu, la pct. 2469, pag. 202 din *Bibliografie :* „D. Dr. Zotu publică... Observații critice", aceasta însemnînd, prin procedeul adoptat de autori în a nota articolele, primele cuvinte ale articolului publicat de poet în „Curierul de Iași", nr 87, 12 august 1877, p. 2—3. De fapt, este vorba de un articol prilejuit de publicarea în „Columna lui Traian" a recenziei făcute de dr. Zotu la *Logica* lui Maiorescu. În acest articol, Mihai Eminescu, polemizînd cu recenzentul amintit, afirma despre Titu Maiorescu că „e un spirit care în fiecare șir e de transparența cristalului". În treacăt fie spus, în fața criticii lui Zotu, Titu Maiorescu a mai fost apărat și de I. Slavici printr-un articol publicat în „Timpul", din 23 septembrie 1877.

Problema debutului ziaristic al lui Eminescu la „Timpul" a ridicat de-a lungul vremii îndelungi discuții. Din *Bibliografia Mihai Eminescu* deducem că întîia colaborare a poetului la acest ziar s-ar produce în nr. 265, din 24 noiembrie, cu un articol care începe cu „Peste două trei zile". Consultînd un volum antologic de articole, identificăm articolul *Bălcescu și urmașii lui,* menționat de criticii literari, Gh. Bulgăr și Al. Melian ca „un articol magistral, cu pasaje memorabile despre dezvoltarea limbii noastre, scrise de un adînc cunoscător al textelor vechi și noi"[3]. Acest articol a fost retipărit de D. Murărașu, cu ample observații, în „Buletinul Mihai Eminescu", Cernăuți, nr. 5, 1931, pag. 45—49, lucru ce ar fi meritat o cît de succintă menționare în *Bibliografie...,* și care, *pînă* să fie reprodus de I. Crețu, în vol. II, *Opere,* din 1941, a mai apărut într-un volum de *Scrieri politice ale lui Eminescu,* Craiova f.a. p., 92—96. Mai amintim că în articolul notat la pct. 3483, apărut tot în „Timpul", nr. 29, 8 februarie, p. 1, este vorba de Titu Maiorescu, despre meritele acestuia în lupta pentru păstrarea unei limbi frumoase, pentru adevăr. Credem că articolul publicat în „Curierul de Iași", 1877, nr. 99, septembrie 14, p. 1—2, nu ar fi decît proza *Sf. Gheorghe,* republicată de Șaraga în vol. *Nuvele,* Iași, 1893, și de I. Scurtu în *Povești și nuvele,* București, 1907. Articol nedescris în *Bibliografie,* edificator pentru profilul moral al marelui poet, este și interesantul necrolog închinat rivalului său D. Petrino *(Necrolog — D. Petrino).* Tot un necrolog, nemenționat de colectivul de autori de la Biblioteca Academiei, e publicat de Eminescu în nr. din 11 august 1879, tot în „Timpul", închinat lui Ștefan Micle, nesemnat de autor, retipărit de Gh. Bogdan-Duică în „Buletinul Mihai Eminescu", Cernăuți — Piatra Neamț, fascicola 19, 1941. La rubrica *Notițe bibliografice,* din „Timpul", 27 august 1878, Eminescu publică recenzii la 4 cărți cu subiecte din cele mai diverse : două cuprind probleme de limbă și literatură, celelalte, cu referiri la geografia țării noastre. Despre preocupările economice ale marelui poet ne oferă o imagine edificatoare și articolul — nemenționat — *Pomelnicul păcatelor,* publicat în „Timpul", 19 noiembrie 1879, în care se critică falsitatea conținutului bugetului țării, și articolul *Ficțiunea parlamentară* din același ziar, 19 august 1880[4]. Mai reținem, nedescrise și ele, următoarele articole :

— articolul publicat în „Timpul", 6 mai 1880, în care se atrage atenția asupra unui oarecare pericol de stîlcire a limbii prin notele politice ale gazetarilor vremii :

— necrologul publicat în „Timpul", nr. 45, 1881, la moartea lui August Treboniu Laurian și a lui Cezar Bolliac :

— articolul despre *Pilde și ghicitori,* adunate de P. Ispirescu, publicat tot în „Timpul", 17 septembrie 1878, în care, preocupat de problemele limbii literare, Eminescu scrie despre dialectica limbii române și despre necesitatea alcătuirii unei gramatici istorice a limbii noastre.

— Lipsește din *Bibliografie* un frumos articol publicat tot în „Timpul", 21 noiembrie 1881, prilejuit de ridicarea statuii lui Heliade, care și-a consacrat toată viața pentru regenerarea poporului român prin cultura limbei și a literaturii noastre.

Nemenționat rămîne articolul din „Timpul", 28 martie 1882, în care se vorbește despre *Nuvele din popor,* de I. Slavici, și în care comentează și climatul literar impus de revista „Literatorul". Articolul este retipărit și în „Buletinul Mihai Eminescu", Cernăuți, fascicola 15, p. 10—13, de către Gh. T. Kirileanu.

La pag. 220, pct. 3927 din *Bibliografie,* se arată că N. Barbu stabilește paternitatea lui Eminescu asupra articolului *Ruy-Blas,* fără a se menționa sursa : articolul *Caragiale — om de teatru,* din „Iașul Nou", IV, nr. 1, martie 1952, p. 142—156, în care sînt lămurite aceste probleme de istorie literară. Atragem atenția și asupra faptului că I. E. Boieriu stabilește că Eminescu mai este autorul și al altei cronici teatrale, apărute tot în „Timpul", 6 martie 1879, fapt stabilit prin articolul *Contribuții la cunoașterea activității de cronicar dramatic a lui Eminescu,* publicat în „Iașul literar", nr. 2, februarie 1963, p. 80—81. Insuficient ilustrat este și articolul din *Albina,* nr. 3, 7/19 ianuarie, 1870, p. 2—3, acesta de fapt fiind o recenzie la o broșură a lui D. Petrino, apărută la Cernăuți, în 1869. După Gh. Bulgăr, acesta ar fi primul articol polemic al poetului Mihai Eminescu, în care, cu „o admirabilă independență de spirit și o temeinică înțelegere a trecutului nostru cultural și istoric", poetul ia apărarea lui Aron Pumnul, a școlii acestuia și a Școlii ardelene. Nu se consemnează nici faptul că articolul este republicat în întregime de I. Scurtu în „Mihai Eminescu", *Scrieri politice și literare,* 1905, și în „Mihai Eminescu", *Articole și traduceri,* vol. I, Editura Minerva, 1974. La prezentarea articolelor lui Eminescu, publicate în „Curierul de Iași" în anul 1876, ediția de *Scrieri politice și literare* din 1905 a lui I. Scurtu este foarte des citată și constatăm totuși că este omis un articol al poetului apărut în acest ziar la 17 iulie 1876, în care se analizează profunde procese istorice contemporane, articol consemnat de editorul *Scrierilor politice...* la p. 136—138. Mai deducem din aceeași sursă că primul articol publicat la „Curierul de Iași" nu s-ar fi produs, conform *Bibliografiei,* la 9 iunie, în nr. 64, ci la 13 aprilie 1876, printr-un articol în care Eminescu se arată interesat de pregătirile diplomatice ale românilor pentru războiul din 1877. (Vezi Scurtu, *Scrieri politice...,* p. 178). Din aceeași utilă antologie mai reținem că în numărul din 6 iunie 1877 al „Curierului de Iași", Eminescu își publică articolul *Meseriile,* retipărit de editor sub titlul *Înstrăinarea independenței românești.* Tot în „Curierul de Iași", Eminescu publică un emoționant articol, poate una din cele mai vibrante intervenții jurnalistice, intitulat „Răpirea Bucovinei", apărut în numărul din 30 septembrie 1877, a „foii" ieșene. Articolul este publicat de I. Scurtu, cu o amplă notă, în ediția citată, p. 206, precum și, mai tîrziu, de Gh. Bulgăr și Al. Malian în *„Icoane vechi...",* p. 93—97, omis însă surprinzător de autorii *Bibliografiei.*

Cît despre colaborarea poetului la revista „Convorbiri literare", notăm că aceasta nu începe prin 1874, cum deducem din *Bibliografie,* ci cu cîțiva ani mai devreme. În numărul din 15 septembrie 1870, Eminescu publică un articol, semnat doar Eminescu, în care pledează pentru necesitatea omagierii la Putna a lui Ștefan cel Mare, contribuțiile poetului patriot la glorificarea marelui voievod al Moldovei fiind cunoscute și din cîteva pagini ale *Amintirilor* lui I. Slavici.

1. Cf. Al. Piru, *Eminescu și cultura franceză,* în „Luceafărul", 15 ianuarie 1977, p. 3.
2. Vezi și D. Capillin, *Eminescu în 35 de limbi,* în „Secolul 20", 1, 1970, p. 187.
3. Vezi Mihai Eminescu, *Icoane vechi și icoane nouă. Pagini de ziar.* Antologie, studiu introductiv, note și glosar de Gh. Bulgăr și Al. Melian, Editura „Eminescu", 1974, pag. 104.
4. Vezi „Viața economică", nr. 3, 1976, p. 16.

DENNISE HASKELL (Australia)

Bun rămas la Quebec

Pe cînd băteam străzile Quebecului pe ploaie,
cu cocoașa calabalîcului între umeri,
vîntul șuiera subțire ;
indicatoarele construcțiilor
pîlpîiau gălbui continuu, cu luminile
arcuite pe deasupra, transpirînd ca muncitorii,
dar asta n-a fost niciodată patria noastră
și n-a trădat nici o pîlpîire a gîndului acelă
transpirat în mine ca amorul propriu :
un vid pe care nu ni l-am dorit.
Cînd autobuzul s-a urnit
figura ți-a dispărut
într-o parodie de ocheade
de parc-aș fi zdrobit o imagine reflectată
bătută de vînt și rîzătoare, pe care distanțarea
o agăța de ochii mei ca pe-o mînă fluturîndă.
După trei ore am plecat și eu.
Frunzele îmbătrîneau
la fel de iute ca și simțămintele-mi,
șoseaua bîntuind prin mine
ca memoria. In tot Quebecul
cerul era negru și arbuștii stacojii.

Traducere de Liviu PAPUC

TRANSPARENȚE

Peisaj

Cele două anotimpuri sînt moșiile ce stau despărțite de albia uscată a echinocțiului sufocîndu-se sub propria măcinare de maluri.

Au o geografie concretă ca să le înțelegem durata.

Apele firave ale memoriei vor duce rupturi egale cu lumina și întunericul cum au înțepenit la fel de goale talerele balanței. Se jupoaie și de pe aceste zodii cortul ciuruit de astre.

Peste ele ar trece imposibilul drum străbătîndu-le anapoda, de la vărsare spre izvor.

Și ai ști sigur locul celor douăsprezece vămi.

*

Înecate în oceanul moale de lumină, simțurile și-au dezghiocat acuitatea odată cu celălalt lest al corăbiei.

Străbați porumbiștile, toamnă fără capăt, toamnă deschisă.

Și numai umbra păsării în migrație ară prin ele un vaer lung, dureros.

Abia greutatea știuleților ține în frîu fragilitatea foșnitoare.

Se va mai vedea în ei neliniște cum vor alcătui cîte un popocatepetl miniatural pe oricare ogor.

Fiecare cartof pare o stîncă sub care începe drumul secret al Persephonei.

Vom curăța zgura formelor de pe bulbi și toată ziua aceste lune pline ne-o vor rememora.

O mulțime de domni sobri alcătuiesc pădurea de fag mai încolo.

Minciuna, speriată și urechiată, ne repede privirea curmeziș.

Tristețea e a nemîngîiatei Demeter.

Noi avem bucuria, închidem hubloul și intrăm în submersie.

M. TINESCU

CADRAN

DESEN AUTUMNAL

Am fost la Miorcani și scriind acum încerc să realizez dacă nu farmecul, cel puțin încîntarea acelei întîlniri cu satul lui Ion Pillat.

Mai întîi, senzația de desprindere din timp, de plecare și legănare pe o aripă de zare, de retrăire la flacăra nostalgiei a clipei noastre de veșnicie numită **acasă.** Priviți harta și veți observa că Miorcanii stau ca o mică floare de cireș prinsă tocmai în capătul de sus al pămîntului românesc.

Probabil la Miorcani trebuie să vii într-o după-amiază aurie de toamnă pentru a descoperi plăcerea descinderii în atmosfera pastelului pillatian : „Frunză galbenă și coaptă ca un rod cules de vînt / Toamnă, care legi prin moarte cerurile de pămînt". S-a întîmplat să fie însă o înserare fumurie prelungită pe dealurile calme, cînd drumurile se trag cuminte sub umbrele caselor și depărtarea rămîne o ispită amînată.

Peisajului îi lipseau detaliile peste care altădată îmi legănasem privirea : cîmpiile arămii clipocind în razele grele ale amurgului, sclipirea fugară a Prutului ivit dintre pîlcurile de răchită ori norul de praf răscolit de o șfichiuire de vînt. Le știam și mi-a fost de-ajuns să le rechem îngînînd : „Toamnă-amară, toamnă dulce pentru cine te-nțelege / Pentru cine știe gîndul ce-a sortit să se dezlege".

Dar nu despre pitorescul acestui capăt nordic de țară vreau să vorbesc, chiar dacă la Miorcani fiecare pas și fiecare gest par clătinate de boarea reveriei.

Mai întîi, oamenii, chipurile lor curate și așteptarea care îi adusese acolo. Am intrat pe aleile vechiului parc amestecîndu-mă printre ei. Apoi casa și cele două încăperi amintind de trecerea poetului. „Îl văd în holul luminos din Miorcani — nota prietenul său, Horia Furtună — pe o canapea-divan. Ședea ore întregi ghemuit, scriind cu creionul versuri pe caiet. Din cînd în cînd bătea cu mîna în aer un ritm imaginar".

O masă ovală, un scrin cu lemnul înnegrit de vreme, o vitrină. Și cîteva imagini din care ne scrutează ochii mari ai amfitrionului. Deocamdată atît s-a reușit, dar acest început marchează reîntoarcerea lui Ion Pillat printre cei de care a știut să fie atît de aproape. Reîntoarcere e un fel de a spune, pentru că prezența spiritului său tutelar aici n-a fost pusă nici o clipă sub semnul îndoielii. („In drumul vieții mele Miorcanii m-au oprit").

Cineva dintre cei sosiți atunci a dat la iveală un set de fotografii, altcineva a promis textul unei scrisori inedite. Și, desigur, odată cunoscută existența acestei modeste expoziții memoriale se vor adăuga noi gesturi întru sporirea începutului.

În sala căminului cultural s-au rostit cuvinte de aleasă simțire la adresa omului și scriitorului Ion Pillat.

Cunoșteam din asemenea prilejuri că proba de încercare a manifestării propriuzise o constituie participarea, audiența celor chemați. Organizatorii apelează de obicei la soluția salvatoare a claselor de elevi. Ceea ce se petrecea de astă dată nu aducea cu întîmplările obișnuite.

Sătenii umplură efectiv spațiul pînă în prag, mulți rămînînd în picioare, tăcuți și solemni, asemeni unor piloni ai statorniciei. Pe măsura momentului emoționant pe care-l trăiau.

Încheindu-și cartea dedicată meleagurilor sale de adopțiune, Ion Pillat scria : „Nu sînt al lui dar satul e în mine / Trăiește-n sufletu-mi cu toți ai săi / Simt cum mustesc în sîngele din vine : / Copaci și case, oameni buni și răi / Amestec fără seamăn ; cer și glie / Iubiri, dureri și chiot și blestem / Tot universul strîns într-o moșie".

O dragoste căreia i s-a răspuns și i se răspunde cu dragoste. La Miorcani am fost martorul unei lecții de sensibilitate ce nu se uită ușor.

Ioanid DELEANU

DICȚIONAR

IGNATESCU, CONSTANTIN (n. 16.V.1887, comuna Dumbrăveni — m. 26.VI.1968, București), prozator.

Studii secundare la Liceul „A. T. Laurian" din Botoșani. Urmează cursurile Școlii Superioare de Stat din București. Funcționar poștal la Suceava, Cernăuți, București (inspector general în cadrul Poștei Române). Debutează cu versuri în revista „Pagini sociale". Colaborează la numeroase reviste literare ale epocii interbelice, înființează două reviste, „Pagini sociale" și „Arhiva C.F.R.", lucrează ca redactor la gazeta „Dreptate". Bogata sa activitate publicistică are un pronunțat caracter progresist, democratic.

Volume publicate: **Izvoade** (versuri), București, Imprimeria C.F.R., 1943; **Mărgele de plumb,** (roman), București, Ed. Tineretului, 1951; **Moșia oamenilor slobozi** (roman), 1951; **Niculai Călărașul,** (roman), București, Ed. Tineretului, 1953; **Mitruț al Joldii,** vol. 1 și 2, București, Ed. Tineretului, 1953—1954; **Vijelie-n sus pe Jii,** (roman), București, ESPLA, 1954; **Zile învolburate,** (roman), București ESPLA, 1954; **Marșul miresei** (roman), București, Ed. Tineretului, 1955; **Brigada mixtă,** București, ESPLA, 1955; **Romanțe de dragoste** (roman), București, Ed. Tineretului, 1957; **Măria sa Țara. Din vremea lui Vlad Țepeș** (roman), București, Ed. Tineretului, 1960; **Agurida** (povestire eroică), București, Ed. Tineretului, 1962; **Dosarul lui Ion Măruntu,** (roman), București, Ed. Tineretului, 1964.

În epocă, unele romane de coloratură istorică (îndeosebi **Mitruț al Joldii)** au avut oarecare ecou în rîndul cititorilor. Talentul real de povestitor, în filiera moldovenească, i-au făcut agreabile la lectură chiar și romanele de „actualitate", marcate total sau parțial de schemele și poncifele specifice literaturii unei anumite epoci. Romanțate și cu caracter de popularizare, romanele și povestirile sale istorice au structuri epice lineare, asemeni stilului narativ popular, personajele fiind concepute în manieră baladescă, prin reducția lor la un număr de note caracterologice fizice și morale. **Mitruț al Joldii** pune oarecum în valoare capacitățile narative ale autorului, evocarea „străjerilor" din sec. XV fiind realizată cu o paletă lingvistică colorată în tonuri „mitice", fabulos-romantice. O reeditare ar oferi tinerilor cititori de azi aceeași lectură plăcută și instructivă.

IOSIPESCU, CLAUDIU (n. 5/18.IV.1894, Frătăuții Vechi), critic și istoric literar. Studii secundare la Suceava, universitare la Cernăuți și București (licența în litere, 1920). Profesor în învățămîntul secundar la București (liceele „Matei Basarab" și „Șincai", unde a fost suplinit din 1923 de G. Călinescu). A urmat cursuri de specializare, din 1923, la Școala Română din Roma, unde s-a stabilit definitiv. Din 1936 pînă la pensionare a fost profesor titular la Universitatea din Roma. A obținut doctoratul în litere la Universitatea din Napoli, în 1931. Colaborează intens în tinerețe la **Codrul Cosminului,** apoi la **Anuarul Școlii Române din Roma** și la alte reviste de cultură românești și italiene.

Volume publicate: **Il viaggiatore transilvano Ion Codru Drăgușanu e l'Italia,** Roma, Anonima Romana Editoriale, 1930; **La Stampa periodica romeno-italiana in Romania e in Italia,** Roma, Istituto per l'Europa Orientale, 1937; **Il viaggiatore Dinicu Golescu in Italia,** Roma, Instituto l'Europa Orientale, 1933. **Il Vescova Amphilofie Hotiniul e l'Italia,** Roma, Instituto l'Europa Orientale, 1933.

Claudiu Isopescu este unul dintre cei mai neobosiți și mai prestigioși cercetători ai relațiilor culturale româno-italiene. A publicat studii de larg ecou în lumea științifică privind interferențele literare româno-italiene, îndeosebi în volumele cuprinzînd actele unor reuniuni academice și universitare italiene (Congresso nazionale di Studi Romani). N. Iorga, entuziasmat de activitatea lui C. I. la Roma, notează în „O viață de om...": „Invitat pentru întîia oară la Roma... pe un timp cînd începuse a lucra neobositul și priceputul bucovinean d. Isopescu, căruia eu îi datorez mult, dar și mai mult țara...". A publicat sute de articole despre România în ziare și reviste italiene. Publicistul italian P. Ferro îl numește „ambasador al culturii românești", într-un articol din **Mezzogiorno.** A fost apreciat și citat de G. Călinescu în **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent.**

Referințe critice (selective): Călinescu, G. — în **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent,** București, Ed. Fundațiilor, 1941; Iorga, N. — în **O viață de om, așa cum a fost,** București, Ed. Minerva, 1976; Rebreanu, Puia Florica — în **Zilele care au plecat,** București, EL, 1969; Predescu, L. — în **Enciclopedia, Cugetarea,** București, Ed. Cugetarea, 1940; Băjenaru, Grigore — în **Mici povestiri despre oameni mari** București, 1981.

Ion PÎNZARU

CONSEMNĂRI

Dragoș Luchian:

Un sat de pe Valea Sucevei : Frătăuții vechi

Dragoș Luchian, aflat acum la cea de-a treia sa carte, (a mai publicat două monografii : **Rădăuți, vatră românească de tradiții și înfăptuiri socialiste** și **Banca mondială în serviciul economic și social al țărilor în curs de dezvoltare)** ne prezintă, într-o frumoasă ținută grafică, o voluminoasă monografie a satului său natal, lucrare care a văzut lumina tiparului la Editura Litera.

Consemnăm acest eveniment editorial, remarcînd, la început, impresionantul volum de informații din varii sfere ale activității umane de-a lungul unei întinse perioade de timp. După o pertinentă incursiune în istorie, autorul monografiei își orchestrează lucrarea pe patru secțiuni distincte și anume : **Condițiile naturale, casele și portul în Frătăuții Vechi ; Populația și fenomenele demografice din Frătăuți, evoluții ritmuri și tendințe ; Cadrul instituțional al satului, viața economică a satului Frătăuții Vechi** și **Fiii satului.**

Gîndite și elaborate după o îndelungată muncă de documentare (au fost consultate nu mai puțin de 62 de lucrări publicate la noi în țară precum și un impresionant volum de documente de arhivă și 21 de publicații statistice), capitolele lucrării reușesc, într-o scriitură specifică unei astfel de cărți, să ne prezinte imaginea de ieri și de astăzi a acestei așezări din Bucovina. Cartea se parcurge cu ușurință și interes, fiind utilă atît pentru cititorul obișnuit, cît, mai ales, pentru specialistul care poate găsi în paginile ei date și informații, adeseori inedite, despre această vatră românească.

Dragoș Luchian se înscrie cu această lucrare a sa în galeria acelor cărturari din Bucovina care, cu modestie, cu pricepere și patriotism ne-au dăruit cărți de referință în domeniu. **(G. D.)**

Întîlnire

Membri ai cenaclului „Confluențe" și colaboratori ai Suplimentului literar-artistic al Scînteii tineretului s-au întîlnit cu membri ai Cenaclului Suceava al Uniunii Scriitorilor.

Cu acest prilej oaspeții, după o călătorie de documentare pe meleagurile Bucovinei, și-au împărtășit bogatele impresii culese, evidențiind incidența armonioasă a istoriei cu prezentul.

Dialogul a permis trecerea în revistă a activității celor două cenacluri și a schițat perspectiva unor colaborări viitoare. **(M. T.)**

O pildă de onestitate și hărnicie

La începutul acestei veri fierbinți, ne-a părăsit prea devreme și parcă neverosimil de discret, așa cum a trăit, de altfel, o viață întreagă, cel care a fost, în Suceava, profesor în învățămîntul liceal și superior, iar mai apoi, mulți ani, director al muzeului — GRIGORE FOIT, cărturar distins și om cu alese calități morale și intelectuale. Legat de Bucovina prin firele durabile ale obîrșiei (s-a născut în satul Plăv...ari, comuna Udești, la 14 noiembrie 1917), cît și, îndeosebi, prin formație (a urmat Liceul „Ștefan cel Mare" și a fost licențiat în litere și filosofie al Universității din Cernăuți, specialitatea limbi clasice și istorie veche) și printr-o activitate constant și exclusiv desfășurată în această zonă a țării, Grigore Foit s-a remarcat ca un cercetător avizat al istoriei acestor locuri străvechi, în special ca arheolog, numismat și istoric al culturii, lăsînd, în domeniile amintite, importante lucrări. **(N. C.)**

Un incorigibil optimist

Pentru cei care l-au cunoscut (dar cine nu l-a cunoscut pe acest incorigibil optimist ?!) dispariția lui Dumitru Filip, înseamnă, indubitabil, o absență irecuperabilă. Eram cu toții obișnuiți cu el, și, cînd întîrzia să se arate, ceva parcă nu era în ordine, căci „deranjul" pe care ți-l producea era totdeauna tonifiant. Numai ce-l auzeai : „Ai noștri ca brazii !" Tuturor ne va lipsi, de acum înainte, un „vajnic bucovinean", un inimos, un om al „tuturor posibilităților" (chiar și al celor utopice) cînd era vorba de inițiative menite să valorifice tradiția culturală bucovineană. Din tinerețe se manifestase ca un neobosit animator cultural și „patima" aceasta nu l-a părăsit pînă în ultimele clipe ale vieții. Condusese o vreme (între anii 1945—1948) Reuniunea muzical-dramatică „Ciprian Porumbescu" din Suceava și își făcea un (binemeritat, de altfel) titlu de glorie din organizarea atîtor activități cultural-artistice. **(N. C.)**

Documentar muzical

La Observatorul Astronomic a avut loc un documentar muzical : **Creația muzicală din epoca independenței.** Prezentarea, cu exemplificări la pian și pe bandă de magnetofon, a fost realizată de conf. univ. Enea Borza — muzicolog din Cluj-Napoca. De menționat prezența în program a pieselor lui Ciprian Porumbescu : „Hora", „Peneș Curcanul", polca „Plevna" pentru pian și „Inimă de român", pentru fanfară. **(D. M.)**

REALIZATORI : Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÎRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Victor Traian RUSU, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat : Eugen DUMITRIU
Tehnoredactare : Valentin MILICI

Comitetul județean de cultură și educație socialistă Suceava
Str. Mihai Viteazul nr. 48